

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.24.1.159-177>

Gaj Julij Cezar:

Zapiski o državljanski vojni

Druga knjiga

Prevedel Yoshinaka Jošt Gerl

1. Medtem ko se je to dogajalo v Hispaniji, je legat Gal Trebonij, ki mu je Cezar zaupal obleganje Masilije, z dveh strani začel postavljati ager,¹ vinee in oblegovalne stolpe. Ena stran je bila v neposredni bližini pristanišča in ladjedelnic, druga pa pri vratih, do katerih je vodila cesta iz Galije in Hispanije, ki je potekala ob tistem delu morja, kamor se izliva Rodan.² Masilijo namreč skoraj s treh strani obdaja morje. Preostala četrta stran ima dostop do kopnega. Na tistem predelu četrte strani, ki spada k trdnjavi, je vsakršno obleganje zaradi samega terena in zelo globokega utrjenega jarka dolgo in težavno. Za izvedbo oblegovalnih del je dal Gaj Trebonij iz vse province poklicati veliko prateža in ljudi ter ukazal pripeljati pletivo in gradbeni material. Ko je bilo to pripravljeno, je postavil osemdeset čevljev visok ager.
2. Toda v mestu je bilo že od nekdanj toliko orožja in metalnih naprav, da se jim nobene s pletivom pokrite vinee ne bi mogle upirati. Dvanajst čevljev dolgi izstrelki z ostmi, ki so jih izstreljevali iz balist, so prebili štiri plasti pletiva in se zadržali v zemljo. Zato je bilo treba prehode pokriti s čevlji debelimi lesenimi deskami, ki so jih povezali skupaj, gradnja agra pa je napredovala tako, da so si vojaki podajali material iz roke v roko. Da bi izravnali teren, so naredili šestdeset čevljev široko želvo³ in jo poslali

1 Agger je bil načeloma vsakršno nasutje ali zasutje, ki so ga rimski vojaki ob obleganju uporabili za izničenje višinskih razlik med tlemi in obzidjem ali jarkom in tlemi. V tem primeru pa je agger zaprta lesena oblegovalna naprava, ki ščiti vojake pred izstrelki in omogoča varno napredovanje proti obzidju. V nadaljevanju bo omenjenih še nekaj podobnih naprav.

2 Dan. Rona.

3 Testudo (želva) je bila pokrita lesena premična konstrukcija, ki je ščitila vojake pri oblegovalnih delih. Ta izraz sicer označuje tudi pehotno formacijo, kjer se vojaki pokrijejo s ščiti.

naprej. Enako je bila pokrita z zelo debelimi deskami in vsem, kar je lahko odvrčalo ogenj in kamne. Toda obseg oblegovalnih del, višina obzidja in stolpov ter množica metalnih naprav so upočasnjevali vso operacijo. Poleg tega so Albiki tudi pogosto izvajali izpade iz mesta in skušali zažgati ager ter stolpe. Naši so jih zlahka odbijali, jim prizadejali velike izgube in jih nagnali nazaj v mesto.

3. Medtem je Gnej Pompej poslal Lucija Nazidija s floto šestnajst ladij, med katerimi je bilo nekaj oklepljenih,⁴ Luciju Domiciju in Masilcem v podporo. Lucij Nazidij je preplul sicilsko ožino, ne da bi Kurion kaj slutil. Ko je pristal v Mesani,⁵ je iz tamkajšnje ladjedelnice odpeljal eno ladjo, potem ko so prvaki mesta in senat zbežali, ker jih je nenadoma zajel strah. To ladjo je priključil drugim in ubral kurz proti Masiliji. Na skrivaj pa je poslal manjšo ladjo naprej, da bi Domicija in Masilce obvestil o svojem prihodu in jih odločno spodbudil, da se z Brutom znova spopadejo, potem ko dobo prišle njegove okrepitev.
4. Po zadnjem porazu so Masilci iz ladjedelnic pripeljali stare ladje, tako da so obnovili njihovo prejšnje število. Z največjo marljivostjo so jih obožili. Na voljo so imeli veliko veslačev in krmarjev. Dodali so še ribiške ladje in jih pokrili, da bi bili veslači varni pred metežem kopij; dopolnili so jih z lokostrelci in metalnimi napravami. Ko so ladjeve tako opremili, so jih jok in prošnje vseh starcev, mater in devic ohrabрили, da naj v usodni uri rešijo mesto. Z nič manjšima pogumom in samozavestjo kot prej so se povzpeli na krov. Človeški značaj ima namreč splošno napako, da bolj zaupamo neobičajnemu in neznanemu, potem pa smo toliko huje prestrašeni. Tako se je zgodilo tokrat. Prihod Lucija Nazidija je mesto namreč napolnil z veliko upanja in volje. Ko so Masilci ujeli ugoden veter, so izpluli iz pristanišča in se napotili k Nazidiju v Tavroento,⁶ masilsko trdnjavo. Tam so za boj pripravili ladje, še enkrat zbrali pogum in skupaj pripravili bojni načrt. Desno krilo je bilo dodeljeno Masilcem, levo Nazidiju.
5. Brut je tja prihitel s povečano floto. K tistim ladjam, ki jih je dal Cezar zgraditi v Arelatu, je dodal še šest zaplenjenih Masilcem. Te ladje je v prejšnjih dneh obnovil in opremil z vsem potrebnim. Tako je pozval svoje, da se zoperstavijo že premaganim sovražnikom s prezirom, saj so bili ti poraženi pri polni moči. Proti njim je odšel poln upanja in poguma. Iz tabora Gaja Trebonija in vseh dvignjenih položajev je bilo lahko gledati v mesto, kako so mladina, ki je ostala v mestu, in vsi starci z otroki in ženami z javnih prostorov, stražarskih položajev ali obzidja iztegovali roke k nebu ali pa hiteli k templjem nesmrtnih bogov in se metali pred njihove

4 Imele so z bakrom okovan premec.

5 Dan. Messina.

6 Ležala je na obali, jugovzhodno od Masilije.

podobe ter od njih prosili zmago. Nikogar ni bilo, ki bi menil, da bo iztek tega dne dokončno zapečatil njihovo usodo. Ugledni mladeniči in najodličnejši možje vseh starosti so bili namreč poimensko poklicani in ob prošnjah meščanov so se povzpeli na ladje, da se ne bi zdelo, da bi jim za boj preostala še ena možnost, če bi izgubili. Za primer zmage pa so zaupali temu, da bodo mesto rešili s svojimi silami ali z zunanjo pomočjo.

6. Ko se je bitka začela, Masilcem ni manjkalo prav nič poguma. Zapomnili so si napotke, ki so jih malo prej prejeli od svojih, in se borili v takšnem duhu, da se je zdelo, kot da priložnosti za drugi poskus ne bodo imeli. Tisti, ki so v boju zašli v smrtno nevarnost, so menili, da ni njihova usoda nič boljša od usode preostalih državljanov, ki bi morali po padcu mesta trpeti isto. Ko so se naše ladje postopoma razmaknile, sta do izraza prišli spretnost krmarjev in okretnost ladij. Kadar so se naši uspeli s kavlji pritrčiti na sovražno ladjo, so Masilci svojim ogroženim soborcem od vsepovsod prihiteli pomagat. Tudi Albiki, ki so se bojevali skupaj z njimi, niso v boju mož na moža prav nič omahovali, v hrabrosti niso veliko zaostajali za našimi. Istočasno so z manjših ladij kopja, ki so jih sovražniki metali od daleč, našim zadala mnogo ran, saj so bili ovirani in tega niso pričakovali. Potem ko so z dveh trirem⁷ zagledali ladjo Decima Bruta, ki jo je bilo po zastavi lahko prepoznati,⁸ so jo napadli z dveh strani. Toda Brut je to predvidel in zaradi hitrosti njegove ladje se mu je uspelo za las izmakniti. Sovražni triremi sta z veliko hitrostjo trčili skupaj, tako da sta se ob trku zelo močno poškodovali. Ena izmed njiju je imela odlomljen kljun in je povsem razpadla. Ko so to opazili z Brutovih ladij v bližini, so za boj nepripravljeni ladji napadli in ju hitro potopili.
7. Toda Nazidijeve ladje niso prav nič koristile – hitro so zapustile bitko. Pogled na domače mesto ali pozivi bližnjih jih očitno niso prisilili k temu, da bi se spustile v smrtno nevarnost. Tako ni bila nobena ladja izmed teh izgubljena. Izmed masilskih je bilo pet potopljenih, štiri so bile zajete, ena se je umaknila skupaj z Nazidijevimi, ki so se skušale prebiti v Tostransko Hispanijo. Izmed preostalih ladij je bila ena poslana naprej v Masilijo, da bi sporočila izid bitke, in ko se je približevala mestu, so vsi Masilci prihiteli ven, da bi izvedeli zanj. Ko so slišali novico, jih je zajela takšna žalost, da se je zdelo, kot da bi sovražniki ravnokar zavzeli mesto. Kljub temu so se lotili priprav še zadnjih obrambnih del.
8. Legionarji, ki so opravljali oblegovalna dela na desni strani, so zaradi pogostih sovražnikovih izpadov ugotovili, da bi se lažje branili, če bi si pred obzidjem zgradili opečnat stolp, ki bi služil kot utrjen položaj za umik. Sprva so ga naredili za zaščito pred nenadnimi izpadi majhnega

⁷ Ladij s tremi vrstami vesel, troveslač.

⁸ Poveljnikovo ladjo je zaznamovala rdeča zastava.

in nizkega. Sem so se umikali in od tu so se branili, če je nanje pritiskala kakšna večja sila. Od tu so izvajali protinapade, da bi sovražnika odbili in ga zasledovali nazaj. Stranica stolpa je bila dolga trideset čevljev, debelina sten je znašala pet čevljev. Kakor pri vseh stvareh velja, da vaja dela mojstra, so tudi tukaj pozneje presodili, da bi bilo zelo koristno, če bi stolp povišali. To so izvedli takole:

9. ko so stolp zgradili do višine prvega nadstropja, so tramovje vgradili v stene tako, da so bili konci tramov skriti za stenami. Tako ni ven molelo nič, kar bi sovražnik lahko zanetil. Nad tem tramovjem so z opekami dogradili še toliko, kolikor je dovoljevala streha obrambnega zaslona⁹ in vinea. Zgoraj so nedaleč od zunanjih sten prečno preko konstrukcije položili dva trama, ki sta podpirala bodočo streho stolpa. Preko teh dveh tramov so prečno položili nove in jih povezali z deskami. Ti tramovi so bili malo daljši in moleli so čez zunanje stene. Tako so dosegli, da so nanje lahko obesili zaščito, ki je zadržala in odbijala izstrelke, dokler so pod tem tramovjem gradili stene. Vrh te ploščadi so pokrili z opeko in ilovico, da je sovražni ogenj ne bi mogel poškodovati, čez to pa so položili še kritje iz blaga, da bi izstrelki iz metalnih naprav ne prebili vrhnjega kritja in da bi kamni s katapultov ne prebili opek. Iz sidrnih vrvi so v dolžini sten stolpa izdelali štiri čevlje široke ponjave in jih na treh straneh, ki so gledale proti sovražniku, pritrdili na ven moleče tramove, tako da so visele okrog stolpa. Iz drugih spopadov so namreč spoznali, da je to edina vrsta kritja, ki je ne morejo prebiti ne kopja, ne izstrelki metalnih naprav. Brž ko je bil dokončani del stolpa pokrit in zavarovan pred slehernim sovražnim izstrelkom, so odnesli obrambne zaslone k drugim delom. Streho stolpa so z vitli začeli posebej dvigati z najnižje ploščadi. Brž ko so jo dvignili do višine, ki so jo dopuščale ponjave, so iz opeke izdelali stene, ki so bile s tem kritjem obdane in zaščitene. Nato so si z dvigovanjem strehe znova naredili prostor za gradnjo. Ko je bil čas za novo ploščad, so tramove – enako kot prvič streho – vgrajevali za zunanjimi opečnatimi stenami in s tega tramovja ponovno dvignili vrhno ploščad in ponjave. Tako so varno in brez sleherne rane zgradili šest nadstropij in na mestih, ki so se zdela primerna, pustili odprtine za metalne naprave.
10. Brž ko so bili prepričani, da se lahko s tega stolpa, okrog katerega so gradili, branijo, so začeli iz dva čevlja debelega lesa graditi šestdeset čevljev dolgo miško,¹⁰ ki so jo od opečnatega stolpa pripeljali do sovražnikovega stolpa in obzidja. Oblika miške je bila takšna: najprej so na tla položili dva enako dolga in štiri čevlje oddaljena tramova, nanju so pritrdili pet čevljev visoke podboje. Te so med sabo v topem kotu povezali z oporami

9 *Pluteus* je bil obrambni zaslon iz lesa, pletiva in kož, ki je ščitil oblegovalce pred izstrelki.

10 *Musculus* (miška) je bila velika lesena konstrukcija z napravami za rušenje obzidja.

in na te položili tramove za pokritje miške. Na opore so pritrdili dva čevlja debele tramove in jih učvrstili s kovinskimi ploščicami in žebli. Na streho in zunanje stene miške so pritrdili štiri prste široke in v preseku kvadratne letve, da so te držale opeko, ki so jo morali položiti po vrhu miške. Ko so tako naredili poševno streho, ki so jo tvorili na opore po vrsti nameščeni tramovi, so miško prekrili z opekami in ilovico, da bi bila varna pred ognjem z obzidja. Opeko so prekrili z usnjem, da bi voda, ki bi jo sovražnik spustil po ceveh, ne mogla raztopiti opečnatega kritja. Da pa bi usnja zopet ne poškodoval ogenj ali kamni, so ga prekrili z blagom. Vse to delo so opravili v bližini stolpa v kritju vinea. Nenadoma so začeli s podstavljanjem valjev – kakor pri ladijski gradnji – premikati miško proti stolpu nič hudega slutečih sovražnikov, tako da je zadela ob obzidje.

11. Meščani so se zaradi tega nenadoma močno prestrašili, z vzvodi so začeli premikati karseda velike skale in jih z obzidja valiti na miško. Trdna zgradba je zdržala udarce in kar koli je padlo na miško, se je zvalilo dol z zatrepa. Brž ko so meščani to videli, so spremenili taktiko: sode, napolnjene z borovino in smolo, so zažgali in jih z obzidja zvalili na miško. Ko so ti nanjo prileteli, so se zvalili z opek, tako da so jih nato odstranili s koli in vilami. Medtem so vojaki pod miško z lomilkami ruvali najnižje skale stolpa, ki so tvorile njegove temelje. Miško so s kopji in izstrelki krili z našega opečnatega stolpa, sovražniki pa so bili pregnani s stolpov in obzidja, ki ga zdaj niso več mogli neovirano braniti. Ko je bilo iz bližnjega stolpa izrivanih že več kamnov, se je del stolpa v trenutku zrušil, del se je nato začel nagibati. Takrat so sovražniki, ki so se močno bali plenjenja mesta, neoboroženi in z belimi trakovi¹¹ vsi skupaj pritekli ven skozi vrata in ponižno dvignili roke k legatom in vojski.
12. Zaradi tega novega položaja je celotno vodenje vojne zastalo. Vojaki so se odvrnili od boja in se posvetili poslušanju in poizvedovanju. Brž ko so sovražniki prišli k legatom in vojski, so se jim vrgli k nogam. Prosili so, da bi počakali na Cezarjev prihod. Dejali so, da vidijo, da je njihovo mesto zavzeto, da so dela dokončana, stolp pa uničen. Zato da odstopajo od obrambe. Menili so, da po Cezarjevem prihodu ne bo nobenih zadržkov za takojšnje plenjenje, če ne bi Cezarjevih ukazov izvršili, kot bi mignil. Opozorili so, da bi ob popolni zrušitvi stolpa vojakov ne moglo nič več ovirati pri tem, da bi v upanju na plen vdrli v mesto in ga uničili. To in še veliko podobnega so kakor učeni možje oznanili v solzah in v pomilovanja vrednem slogu.¹²

11 Bele trakove so nosili okrog glave. Ustrezajo današnji beli zastavi, ki pomeni predajo.

12 Masilci so sloveli po svoji govorniški kulturi. Načeloma je bilo mestu prizaneseno, le če se je predalo pred prebojem obzidja. V nasprotnem primeru so prebivalce mesta pobili ali zasužnjili. V tem primeru ni bilo povsem jasno, kakšna usoda naj doleti Masilijo.

13. To je legate prepričalo, da so vojake premestili z oblegovalnih del, prekinili obleganje, vendar pustili straže na oblegovalnih položajih. Potem ko je sočutje ustvarilo nekakšno premirje, so čakali na Cezarjev prihod. Nobeno kopje ni več priletelo ne z obzidja ne od naših. Vsi so opustili skrbnost in marljivost, kakor da bi bilo obleganje že končano. Cezar je namreč Treboniju v pismu strogo naročil, naj ne dopusti, da bi mesto zavzeli na silo, saj bi vojaki, podžgani tako z jezo zaradi lastnih izgub kakor tudi z zaničevanjem, ki jim ga je izkazal sovražnik, in z dolgimi napori, pobili vse odrasle može. Grozili so, da bodo to storili, in komaj so jih zadržali, da niso vdrli v mesto. Vojaki so bili nejevoljni, ker se je zdelo, da se samo zaradi Trebonija ne morejo polastiti mesta.
14. Sovražniki pa so brezvestno iskali čas in priložnost za zvijačno prevaro. Minilo je nekaj dni, naši so se polenili in izgubili bojnega duha, ko so naenkrat v opoldanskem času – medtem ko so se nekateri oddaljili od položajev, drugi pa so se po dolgih naporih predali počitku kar na oblegovalnih delih in ko so vse orožje odložili in skrili – sovražniki planili ven skozi vrata in s pomočjo močnega in njim naklonjenega vetra zanetili ogenj na oblegovalnih delih. Tega je veter tako razširil, da so plameni v trenutku zajeli ager, obrambne zaslone, želvo, stolp ter metalne naprave in preden se je bilo mogoče zavedeti, kaj se je zgodilo, je vse zgorelo. Naši so se zaradi nenadne nesreče zganili in posegli po orožju, ki so ga pač našli. Nekateri so se pognali iz tabora in napadli sovražnike. Toda z obzidja so jim s puščicami in metalnimi napravami preprečevali zasledovanje bežečih. Sovražniki so se umaknili pod obzidje in tam neovirano zažgali miško in opečnati stolp. Tako je v trenutku propadlo večmesečno delo zaradi sovražnikove verolomnosti in moči nevihte. Naslednjega dne so Masilci skušali storiti isto. Posrečilo se jim je izkoristiti isto nevihto in v še večjem samozaupanju so izvedli izpad, napadli drugi stolp in ager ter na več mestih zanetili ogenj. Če je v prejšnjih dneh našim borbenost popustila, so tokrat pripravili vse za obrambo, saj jih je pripetljaj prejšnjega dne opomnil na to. Tako so pobili veliko sovražnikov, preostale pa odbili nazaj v mesto, ne da bi ti uresničili svoje naklepe.
15. Trebonij je začel ob mnogo večji vnemi vojakov voditi obnovo izgubljenega. Ti so namreč videli, kako klavrno so propadli tolikšni napori in priprave, in občutili grenkobo nad tem, da bi njihov pogum zaradi zločinsko prekršenega premirja postal tarča posmeha. Ker tam, od koder bi bilo moč znositi material za ager, ni nič več ostalo, saj so vsa drevesa daleč naokrog masilskega ozemlja izsekali in odpeljali, so začeli graditi ager nove in še nepoznane vrste. Zgrajen je bil iz dveh opečnatih zidov, širokih šest čevljev in pokritih s tramovjem. Visok je bil skoraj enako kot prejšnji, ki je bil narejen iz lesa. Kjer se je zdelo, da to zahteva prostor med zidovoma ali šibkost materiala, tja so postavili stebre in prečno vstavili tramove, da

so lahko služili kot opora. Tramovje so pokrili s pletivom, to pa z ilovico. Pod streho so vojaki, ki sta jih z desne in leve krila zidova, od spredaj pa obrambni zaslon, varno prenašali potrebščine. Gradnja je bila hitro opravljena. Škoda, ki je prizadela plod dolgotrajnih naporov, je bila s spretnostjo in močjo vojakov popravljena. Kjer se je zdelo primerno, so v zidu pustili vrata za morebitne izpade.

16. Brž ko so sovražniki videli novi ager, so spoznali, da je bilo to, za kar so upali, da še dolgo ne bo moglo biti obnovljeno, v nekaj dneh z vztrajnim delom tako obnovljeno, da ni bilo več nobene možnosti za ukane in izpade. Prav tako ni bilo sploh nobene možnosti, da bi sovražniki s kopji ranili vojake ali z ognjem poškodovali dela. Ugotovili so, da lahko celotni del mesta, ki je dostopen po kopnem, obdajo z obzidjem in stolpi, tako da se niti v lastni utrdbi ne bodo več mogli upirati. Zdelo se je namreč, da je naša vojska oblegovalna dela vgradila skoraj v mestno obzidje, kopja pa je že bilo mogoče metati z roko. Uvideli so, da zaradi premajhne oddaljenosti ne bodo mogli uporabiti metalnih naprav, v katere so močno polagali upe, in da se z obzidja in stolpov pod enakimi pogoji¹³ v pogumu ne bodo mogli kosati z našimi. Zato so se zatekli k enakim pogojem predaje.
17. Ko je Mark Varon v Onstranski Hispaniji izvedel, kaj se je zgodilo v Italiji, je sprva dvomil o Pompejevem uspehu, zelo prijateljsko pa je govoril o Cezarju. Rekel je, da je od Gneja Pompeja prevzel legatsko čast in da mu je dolžan zvestobo. A tudi do Cezarja da goji nič manjše prijateljstvo. Nadaljeval je, da ve, kaj je naloga legata, saj trenutno opravlja to službo in da tudi ve, kakšne so njegove sile in kakšna je naklonjenost celotne province do Cezarja. To je govoril v vseh pogovorih, stopil pa ni na nobeno stran. Pozneje je izvedel, da se Cezar zadržuje pri Masiliji, da so se Petrejeve čete povezale z Afranijevo vojsko, da se je mnogo pomožnih čet zbralo skupaj in da jih v upanju na nove pričakujejo še več ter da je vsa tostranska provinca na Pompejevi strani. Ko pa je izvedel, kar se je pozneje zgodilo, namreč da so pri Ilerdi imeli težave s preskrbo z žitom, in ko mu je to Afranij v pismih pretirano in prenapihnjeno opisoval, se je začel ravnati po vojni sreči.
18. Po vsej provinci je izvedel nabor, dopolnil dve legiji in dodal okrog trideset krilnih kohort. Zbral je veliko količino žita, da bi ga poslal Masilcem, pa tudi Afraniju in Petreju. Gaditancem¹⁴ je ukazal, da zgradijo deset vojnih ladij, in poskrbel, da poleg tega zgradijo več ladij tudi v Hispalii.¹⁵ Ves denar in vse okrasje iz Herkulovega svetišča je dal znositi v mesto Gade. Tja je za zaščito poslal šest kohort in Gadam za načelnika postavil Gaja

¹³ Rimska oblegovalna dela so medtem že dosegla višino obzidja.

¹⁴ Prebivalci Gad (dan. Cádiz). Gade so ležale na otoku.

¹⁵ Dan. Sevilla.

Galonija, rimskega viteza in Domicijevega prijatelja, ki ga je Domicij poslal tja, da bi poskrbel za dediščino. Varon je dal vse orožje, tako v zasebni kot javni lasti, znositi v Galonijev dom. Sam je na zborovanjih ostro napadel Cezarja. Pogosto je s poveljniškega odra oznanil, da je Cezar nekaj bitk izgubil in da je zato veliko vojakov prebegnilo k Afraniju. Trdil je, da je to izvedel od zanesljivih slov in poročevalcev. S tem je prestrašil rimske državljane te province in jih prisilil, da mu za upravljanje province obljubijo osemnajst milijonov sestercijev, dvajset tisoč funtov¹⁶ srebra in sto dvajset mernikov žita. Tistim mestom, za katera je sodil, da bodo Cezarju naklonjena, je naložil še hujša bremena in tja pripeljal stražarske posadke. Začel je s sodnimi postopki proti tistim zasebnikom, ki so govorili proti državi, ter razglasil njihovo imetje za javno. Vso provinco je prisilil, da priseže njemu in Pompeju. Vedel je, kaj se je zgodilo v Tostranski Hispaniji, in pripravljal se je na vojno. Vojni načrt je bil, da se bo z dvema legijama odpravil v Gade, kjer bi zbral tudi ladje in vse žito. Ugotovil je namreč, da je vsa provinca naklonjena Cezarju. Menil je, da s priskrbljenim žitom in ladjami vojne na otoku ne bo težko voditi. Čeprav je veliko nujnih opravkov klicalo Cezarja nazaj v Italijo, se je vseeno odločil, da v Hispaniji ne bo pustil nobene vojne operacije nedokončane, saj je vedel, da je Pompej Tostranski Hispaniji naredil veliko uslug in da ima tam veliko klientov.

19. Tako je Cezar poslal ljudskega tribuna Kvinta Kasija z dvema legijama v Onstransko Hispanijo, sam pa je s šeststo konjeniki v hitrem maršu šel naprej in dal še pred svojim prihodom razglasiti, katerega dne hoče imeti pri sebi v Kordubi¹⁷ zbrane magistrate in prvake vseh mest. Ko je bilo to po vsej provinci razglašeno, ni bilo nobenega mesta, ki ne bi do razglašenega termina v Kordubo poslalo del senata. Prav tako tudi ni bilo nobenega rimskega državljanja, ki bi bil nekoliko pomembnejši in se ne bi zglasil na določeni dan. Hkrati je sam zbor državljanov v Kordubi na lastno pest Varonu zaprl vrata, po stolpih in obzidju razpostavil dnevne in nočne straže in za zaščito mesta zadržal dve kohorti, ki sta po naključju prišli tja in ki so ju imenovali kolonski.¹⁸ V istih dneh so Karmonci,¹⁹ katerih mesto je bilo v vsej provinci daleč najbolj utrjeno, tri kohorte, ki jih je kot posadko v njihovo mestno trdnjavo poslal Varon, na lastno pest nagnali in zaprli vrata.
20. Toda Varon je toliko bolj pohitel, da bi z legijama čim prej prišel v Gade, da bi na poti ali med prevozom na otok ne bil odrezan. Tolikšna in tako zelo velika je bila naklonjenost province Cezarju. Ko je nekoliko napredoval, je iz Gad dobil pisma, v katerih so mu naznanili, da so se po Cezarjevem razglasu gadski prvaki zedinili s tribuni kohort tamkajšnje posadke glede

¹⁶ Rimski funt tehta 327 g.

¹⁷ Dan. Córdoba.

¹⁸ Sestajali sta iz kolonov.

¹⁹ Prebivalci Karmone (dan. Carmona).

tega, da bodo Galonija izgnali iz mesta in da bodo mesto ter otok varovali za Cezarja. Napisali so, da so po tej odločitvi sporočili Galoniju, naj sam od sebe zapusti Gade, dokler je to zanj še varno. Če pa tega ne bi storil, da se bodo naprej odločali sami. Zapisali so še, da je Galonij v strahu zapustil Gade. Ko so v eni izmed dveh legij, ki se je imenovala domorodna,²⁰ spoznali, kakšne so razmere, so iz Varonovega tabora, pri čemer je bil temu priča sam Varon, dvignili legijske znake, se vrnili v Hispalo in se nenasilno utaborili na forumu in pod stebrišči. To so tamkajšnji državljani tako odobraval, da so vsakega vojaka kot gosta zelo prijazno sprejeli k sebi domov. Potem ko je vse to Varona prestrašilo in ko je spremenil smer pohoda ter sporočil, da bo prišel v Italiko,²¹ so ga njegovi obvestili, da so vrata zanj zaprta. Ko so mu bile tako resnično vse poti zaprte, je Cezarju sporočil, da je pripravljen predati legijo nekemu, ki bo imel za to pooblastila. Cezar je k njemu poslal Seksta Cezarja in ukazal, naj Varon legijo preda slednjemu. Potem ko je Varon predal legijo, je prišel v Kordubo k Cezarju. Njemu je pošteno predal javne račune in denar, ki ga je imel pri sebi ter povedal, koliko žita in ladij ima na katerem kraju.

21. Cezar se je na zborovanju v Kordubi zahvalil vsem skupinam: rimskim državljanom, ker so se zavzeli za to, da je mesto ostalo pod njihovo oblastjo, Hispancem, ker so izgnali stražne posadke, Gaditancem, ker so zlomili nasprotnikova prizadevanja in se osvobodili, pa tudi vojaškim tribunom in centurionom, ki so v Kordubo prišli za posadko, saj so s svojim pogumom okrepili prizadevanja drugih. Vrnil je denar, ki so ga rimski državljani obljubili Varonu za državno blagajno. Prav tako je tistim, za katere je vedel, da so premoženje izgubili za kazen za preveč svobodno govorjenje, slednje povrnili. Podelil je nekaj javnih in zasebnih nagrad ter preostale ljudi navdal z upanjem na boljšo prihodnost. V Kordubi se je zadrževal še dva dni, nato se je napotil v Gade. Ukazal je, da denar in spomenike, ki so jih iz Herkulovega svetišča znosili v zasebno hišo, vrnejo v tempelj. Za upravnika province je postavil Kvinta Kasija in mu dodelil štiri legije. Sam je s tistimi ladjami, ki jih je dal narediti Mark Varon in ki so jih na njegov ukaz naredili Gaditanci, v nekaj dneh prispel v Tarakono. Tam so na Cezarjev prihod čakali odposlanci skoraj celotne tostranske province. Enako kot v Kordubi je nekaterim skupnostim zasebno ali javno podelil časti, nato je zapustil Tarakono. Po kopnem je prišel v Narbono, od tod v Masilijo. Tam je izvedel, da je bil predlagan zakon o diktaturi in da je pretor Mark Lepid za diktatorja imenoval njega.²²

20 Do državljanske vojne so bili v legije vpoklicani le rimski državljani. Nato so pri vpoklicu posegali tudi po prebivalcih provinc in sestavljali t. i. domorodne legije.

21 V bližini dan. Seville.

22 Diktatorja je načeloma lahko imenoval le konzul, zato si je Lepid to pooblastilo pridobil s posebnim sklepom ljudstva.

22. Masilci so bili zaradi vseh udarcev že izčrpani: pestilo jih je najhujše pomankanje žita, utrpeli so dva pomorska poraza, njihovi pogosti izpadi so bili razgnani, prizadela jih je tudi huda epidemija, saj so bili dolgo časa zaprti in so se morali drugače prehranjevati. Hranili so se namreč s starim prosom in pokvarjenim ječmenom, ki so ju za take primere že od nekdanj spravljali v javnih shrambah. Odločili so se, da se bodo brez prevar predali, saj so imeli stolp in velik del obzidja podrti, obupali so tudi nad možnostjo okrepitev iz provinc in od drugih vojsk, za katere so izvedeli, da so prišle pod Cezarjevo oblast. Toda pred nekaj dnevi je Lucij Domicij izvedel za voljo Masilcev, pripravil tri ladje, izmed katerih je dve podelil prijateljem, na eno pa se je povzpел sam. Ko je dočakal viharno nevihto, je odplul. Potem ko so ga ladje, ki so po Brutovem ukazu vsakodnevno patroljirale pred pristaniščem, opazile, so dvignile sidra in ga začele zasledovati. Izmed Domicijevih ladij je v hitri plovbi z begom nadaljevala ravno njegova, ki je ob pomoči neurja izginila. Drugi dve ladji sta se prestrašili napada naših ladij in se vrnili v pristanišče. Kakor je bilo ukazano, so Masilci znosili orožje in metalne naprave iz mesta, odpeljali ladje iz pristanišča in ladjedelnice ter predali denar iz javne blagajne. Ko je bilo to opravljeno, je Cezar pomilostil Masilce bolj zavoljo slovesa in starosti mesta kot zaradi zasluga do njega, ki bi si jih pridobili. Tam je pustil za posadko dve legiji, druge je poslal v Italijo. Sam je odpotoval v Mesto.
23. Ob istem času je Gaj Kurion s Sicilije odpotoval v Afriko in tja prepeljal dve legiji od štirih, ki jih je prejel od Cezarja, in petsto konjenikov, saj je že od začetka zaničeval čete Publija Atija Vara. Plul je dva dni in tri noči ter pristal na kraju, ki se imenuje Ankvilarija. Ta kraj je od Klupea²³ oddaljen dvaindvajset milj, poleti nima neugodnega sidrišča, zapirata pa ga dve v morje moleči predgorji. Lucij Cezar Mlajši je pri Klupeah z desetimi vojnimi ladjami pričakoval Kurionov prihod. Te ladje so po vojni proti piratom v Utiki potegnili na kopno in Publij Atij je poskrbel, da so jih obnovili za to vojno. Lucij Cezar je zaradi strahu pred številčnostjo nasprotnikovih ladij zbežal z odprtega morja, s pokrito triremo pristal na najbližji obali, jo tam pustil in po kopnem pribežal do Hadrumeta.²⁴ To mesto je z eno legijo ščitil Gaj Konzidij Long. Preostale Cezarjeve ladje so se vrnile v Hadrumet, potem ko so na njih izvedeli, da je Lucij Cezar zbežal. Njega je zasledoval kvestor Marcij Ruf z dvanajst ladjami, ki jih je Kurion za zaščito tovornih ladij odpeljal s Sicilije. Potem ko je Ruf na obali zagledal zapuščeno ladjo, jo je odvedel z vlačilno vrvo in se z ladjevjem vrnil h Gaju Kurionu.

²³ Dan. Kelibia.

²⁴ Dan. Sousse.

24. Kurion je Marcija z ladjami poslal naprej v Utiko. Sam se je tja podal z vojsko in v dveh dneh prišel do reke Bagrađe.²⁵ Tam je z legijami pustil legata Gaja Kaninija Rebila. Sam je s konjenico šel naprej iskat Kornelijev tabor,²⁶ ker je ta kraj veljal za nadvse primernege za postavitev tabora. Gre za ravno pobočje, ki moli v morje in je na obeh straneh strmo ter grapasto, proti Utiki pa vseeno nekoliko položnejše. Zračna razdalja do Utike znaša malo več kot miljo. Na tej poti leži tudi izvir, tako da lahko morje prodre dlje v notranjost in na široko poplavi ta kraj. Če se mu hoče kdo izogniti, pride v mesto po šest milj dolgem ovinku.
25. Ko je Kurion raziskal ta kraj, je zagledal Varov tabor, ki je bil ob tako imenovanih Baalovih vratih²⁷ povezan z mestnim obzidjem. Zaradi svoje lege je bil popolnoma zavarovan: z ene strani ga je zapiralo samo mesto Utika, z druge pa gledališče, ki je stalo pred mestom. Njegovo veliko podzidje je povzročilo, da je bil dostop do tabora težaven in ozek. Kurion je hkrati tudi opazil, da od vsepovsod po prepornih cestah nosijo in ženejo mnogo živeža, ki so ga v strahu pred nenadnim izbruhom vojne s polj spravljali v mesto. Sem je poslal konjenico, da bi ropala in plenila. Istočasno je Var iz mesta v podporo poslal šeststo numidijskih konjenikov in štiristo pešakov, ki jih je pred nekaj dnevi na pomoč k Utiki poslal kralj Juba. Ta je bil pod vplivom gostinskega prijateljstva med svojim očetom in Pompejem²⁸ ter sovraštva do Kuriona, saj je ta kot ljudski tribun objavil zakon, po katerem je Jubovo kraljestvo razglasil za državno lastnino. Konjeniki so se zagnali drug v drugega, Numidijci pa niso mogli zdržati niti našega prvega napada, temveč so se ob okrog sto dvajset pobitih preostali vrnili v tabor pri mestu. Medtem so prispelle vojne ladje in Kurion je posadkam tovornih ladij, ki jih je bilo pri Utiki okrog dvesto, ukazal naznaniti, da jih bo obravnaval kot sovražne, če ne bodo ladij takoj prepeljali v Kornelijev tabor. Ko je bilo to razglašeno, so pri priči vsi dvignili sidra, zapustili Utiko in prišli na določeno mesto. To je dopolnilo vojaške zaloge.
26. Ko je to opravil, se je Kurion vrnil v tabor pri Bagrađi, kjer ga je celotna vojska med vzklikanjem oklicala za imperatorja.²⁹ Naslednjega dne jo je peljal proti Utiki in blizu mesta postavil tabor. Izgradnja tabora še ni bila končana, ko so konjeniki s straže sporočili, da prihaja k Utiki veliko okrepitev s konjenico in pehoto, ki jih je poslal kralj. Takrat so naši zagledali velik oblak prahu, trenutek pozneje je že bila na vidiku sovražna

25 Dan. Medjerda.

26 V drugi punski vojni je Kornelij Scipion tu postavil svoj tabor, preden je pri Zami dokončno porazil Kartažane.

27 Utiko so ustanovili Feničani, njihovo glavno božanstvo je bil Baal.

28 Po Sulovem naročilu je Pompej l. 81 pr. Kr. Jubovega očeta Hiempsala z uporabo sile ponovno postavil za numidijskega kralja.

29 Po večjih uspehih so vojaki svojega poveljnika počastili z naslovom imperatorja.

predhodnica. To presenečenje je Kuriona prisililo k temu, da je konjenike poslal naprej zadržat in zaustavit prvi napad. Sam je hitro odpeljal vojake z gradbenih del in jih razporedil v bojno vrsto. Konjeniki so se spustili v bitko, še preden bi se lahko legije povsem razporedile in zavzele svoj položaj. Ker so kraljeve okrepitve pot premagovale brez strahu, pa tudi brez reda, tako da jih je otovorjene zajela zmešnjava, so se pognale v beg. Njihova konjenica je bila skoraj vsa nedotaknjena, ker se je ob obali hitro umaknila nazaj v mesto, medtem ko je bilo pobitih veliko pešakov.

27. Naslednjo noč sta dva marška³⁰ centuriona z dvaindvajset vojaki svojih maniplov iz Kurionovega tabora prebegnila k Atiju Varu. Morda sta imela že prej izdelano mnenje in sta ga zaupala Atiju morda sta govorila, kakor je bilo njemu po volji. Ljudje namreč radi verjamemo to, kar hočemo, in upamo, da drugi stvari dojemajo enako kot mi. Zatrdila sta mu, da je resnično celotna Kurionova vojska nastrojena proti svojemu poveljniku in da je nujno potrebno priti nasprotni vojski pred oči in dati možnost za pogajanja. Vara je to mnenje prepričalo in naslednjega dne je zjutraj odpeljal legije iz tabora. Enako je storil Kurion in oba sta postrojila svoje čete, ki jih je ločevala le manjša globel.
28. V Varovi vojski je bil tudi Sekst Kvintilij Var, ki je bil v Korfiniju, kakor je bilo zgoraj omenjeno. Potem ko ga je Cezar izpustil, je prišel v Afriko, Kurion pa je v Afriko prepeljal tiste legije, ki jih je Cezar prej prevzel v Korfiniju. Zato so z izjemo nekaj zamenjanih centurionov sestajale iz istih centurij in maniplov. Ker je Kvintilij našel razlog za nagovor nasprotnikovih vojakov, je začel obhajati Kurionovo bojno vrsto in rotiti njegove vojake, naj ne pozabijo prve zaprisege, ki so jo izrekli Domiciju in njemu kot kvestorju. Nadaljeval je, naj orožja ne obrnejo proti tistim, ki jih je doletela ista usoda in ki so pretrpeli isto obleganje, pa tudi naj se ne bojujejo za tiste, ki so jih zasramovali in označili za prebežnike. K temu je dodal še nekaj besed, ki bi naj vojakom vlivale upanje na njegovo darežljivost – če bi sledili njemu ali Atiju, bi si lahko kaj obetali od njegove radodarnosti. Po tem govoru ni bilo v nobeni enoti Kurionove vojske nobenega odziva, tako da sta oba poveljnika odpeljala svoje čete nazaj.
29. Toda v Kurionovem taboru je vse preplaval velik strah. Ta je zaradi različnih pogovorov hitro naraščal. Vsakdo je namreč zaupal svojim slutnjam in temu, kar je slišal od drugih, in z lastnim strahom dodal še nekaj svojega. Ko je domneva, ki je bila plod enega posameznika, prešla k več ljudem in so jo drug drugemu prenašali, se je zdelo, da ima ta domneva več avtorjev.³¹ Državljska vojna in človeški rod – ta svobodno počne vse, kar je

³⁰ Pripadala sta ljudstvu Marsov.

³¹ Od tu do konca odstavka je besedilo ohranjeno le fragmentarno. Moj prevod se zgleduje po nemškem prevodu Marieluise Deißmann: Gaius Iulius Caesar, »Der Bürgerkrieg«, prev. Marieluise Deißmann (Stuttgart: Reclam, 1971), 170–171.

dovoljeno, in sledi le svoji volji. Te legije so bile še malo prej nasprotnikove. Tudi Cezarjeva dobrota je sčasoma izgubila svoj učinek. Nekatera mesta so se priključila nasprotni strani – to namreč velja za nekatere Marse in Peligne, enako tudi za tiste, ki so jim bili prejšnjo noč še tovariši v šotoru. Marsikateri pogovori vojakov so tekli o še hujših razpletih, dvomljive vesti so jemali preresno. Marsikaj so si izmislili tudi tisti, ki so sicer hoteli dati vtis, da so resnicoljubnejši.

30. Iz teh razlogov je Kurion sklical posvet in začel razpravljati o celotnem položaju. Nekateri so izrazili mnenje, da je treba nekaj poskusiti in napaсти Varov tabor, saj so menili, da bi bilo neukrepanje po trenutni presoji vojakov najslabše. Naposled so rekli, da je bolje, če poskusijo vojno srečo pogumno v boju, kakor če jih lastni vojaki zapustijo in obkolijo ter prisilijo utrpeti najhujšo kazen. Bili pa so tudi takšni, ki so menili, da se je treba ob tretji nočni straži vrniti v Kornelijev tabor, da bi tako pridobili več časa za spametovanje vojakov. Menili so, da bi se ob velikem številu ladij bilo moč tako varneje kot tudi hitreje vrniti na Sicilijo, če bi se zgodilo kaj hujšega.
31. Kurion ni odobral nobenega od mnenj. Kolikor je enemu predlogu manjkalo drznosti, toliko je bilo pri drugem preveč, je rekel. Dalje da zagovorniki zadnjega mnenja računajo s presramotnim begom, tisti prvi pa da se zavzemajo za boj na neugodnem terenu. Rekel je: »Na kakšni osnovi se zanašamo, da bomo lahko zavzeli tabor, ki je zaradi svojih okopov pa tudi terena izredno močno utrjen? Resnično, kakšna bo korist, če z velikimi izgubami opustimo obleganje tabora? Kot da vojni uspehi poveljnikom ne prinesejo naklonjenosti vojske, neuspehi pa sovraštva! Kaj je premestitev tabora drugega kot sramoten beg, vsesplošna obupavanje in odpadanje vojakov? Poštenjaki ne smejo sumiti, da jim drugi zaupajo premalo, izprijeni pa ne smejo vedeti, da se jih drugi bojijo. Kajti ravno naš strah povečuje predrznost teh in s sumničanjem zmanjšuje požrtvovalnost onih.« Kurion je nadaljeval: »Če bi torej izvedeli to, kar govorijo o odpadanju vojakov, kar je sicer po mojem bodisi neresnično bodisi zagotovo manj hudo od domnev, koliko bolje bi potem bilo, da to tajimo in skrivamo, kot pa da sami potrdimo? Ali ni moč tako kot telesne rane prikriti tudi šibkosti vojske, da ne bi nasprotnikom krepili upanja? Toda nekateri tudi dodajajo, da bi morali odriniti sredi noči, da bi tisti s slabimi nameni imeli še več možnosti, si mislim, za svojo predrznost. Takšne podvige obvladuje ali sram ali strah, tema dvema pa je noč še posebej nenaklonjena. Zato nisem niti toliko drzen, da bi se zavzemal za brezupen napad na tabor, niti toliko strahopeten, da bi obupal, pač pa menim, da moramo prej preizkusiti vse možnosti, in verjamem, da se bom skupaj z vami že odločil za pravo rešitev.«

32. Po razpustu posveta je Kurion sklical zborovanje vojakov. Spomnil je, kako si je Cezar pri Korfiniju pomagal z njihovo vneto, tako da si je zaradi njihovih zaslug in zglednosti priključil velik del Italije. Rekel je: »Vam in vašim dejanjem so kmalu sledili vsi municipiji in Cezar si o vas ni brez razloga ustvaril izredno dobrega mnenja, nasprotniki pa ne izredno nenaklonjenega. Pompej je zaradi predhodnega premisleka o vašem delovanju zapustil Italijo, ne da bi bil poražen v eni sami bitki. Cezar je mene, svojega najdražjega prijatelja, in provinci Sicilijo ter Afriko, brez katerih Mesta in Italije ne moremo braniti, zaupal vaši zvestobi. Pa vendar obstajajo ljudje, ki vas spodbujajo, da se nam izneverite. Česa bi si oni še bolj želeli kot tega, da istočasno obkolijo nas, vas pa zapletejo v brezbožen zločin? In kaj bi si lahko ti besneži izmislili za vas hujšega kot to, da izdate tiste, ki menijo, da vam dolgujejo vse, in da pridete pod oblast tistih, ki menijo, da ste jih pobijali vi? Mar res niste slišali za Cezarjeve uspehe v Hispaniji? Za dve potolčeni vojski, dva premagana poveljnika in dve priključeni provinci? In to v štirideset dneh po tem, ko je Cezar nasprotnikom prišel pred oči! Se bodo mar tisti, ki se niso mogli upirati pri polni moči, lahko upirali poraženi? Vi ste kljub negotovi zmagi sledili Cezarju, toda ali boste zdaj sledili poražencu, ko je razplet vojne že odločen in ko morate dobiti nagrade za svoje usluge? Oni pravijo, da ste jih vi zapustili in izdali, ter spominjajo na vašo prejšnjo zaprisego. Resnično, ste vi zapustili Domicija ali je Domicij zapustil vas? Mar ni on zavrnil vas, ki ste bili pripravljeni trpeti bridko usodo? Ali ni skušal za vašim hrbtom zbežati? Ali vas ni rešila Cezarjeva dobrot, potem ko vas je on izdal? Vas res lahko drži za zaprisego on, ki je odvrnil fasce,³² odložil poveljstvo in kot zajet državljani brez funkcij stopil pod tujo oblast? Nastala je očitno neka nova sveta obveza, namreč da zanemarite to zaprisego, ki vas je vezala, in se ravnate po tisti, ki sta jo razveljavili predaja poveljnika in izguba njegovih državljanskih pravic. Toda verjamem – Cezarja podpirate, z mano pa ste nezadovoljni. Ne nameravam govoriti o svojih zaslugah do vas, saj so bile do zdaj manjše, kot sem hotel jaz in kot ste pričakovali vi. Pa vendarle so si vojaki nagrado za svoj trud vedno obetali ob zmagovitem izidu vojne. Kakšen bo tokrat, o tem niti sami ne dvomite. Zakaj pa ne bi omenil svoje prizadevnosti ali, kakor je vojna napredovala do zdaj, svoje sreče? Vam mar ne zadostuje, da sem vojsko prepeljal zdravo in nedotaknjeno, ne da bi izgubil eno samo ladjo? Da sem sovražno ladjevje uničil v prvem napadu? Da sem v dveh dneh dvakrat zmagal v konjeniški bitki? Da sem nasprotnikom iz pristanišča in zaliva odpeljal dvesto tovornih ladij in jih prisilil, da se z živževom niso mogli oskrbovati ne po kopnem ne po morju? Vi to srečo in te poveljnike zavračate, sledite pa korfinijski sramoti, begu iz Italije in hispanski predaji – samim predznamenjem za afriško vojno. Jaz sem hotel

32 *Fasces* se je imenoval snop palic s sekiro, ki so ga nosili liktorji.

sebe imenovati le za Cezarjevega vojaka, a vi ste me oklicali za imperatorja. Če to obžalujete, vam bom vrnil vašo počastitev, vi pa mi povrnite ime, da ne bo videti, da ste me hoteli s to častjo žaliti.«

33. Ta govor se je vojakov tako dotaknil, da so Kuriona pogosto prekinjali med samim govorjenjem – zdelo se je, da so zelo težko prenašali, da je Kurion posumil o njihovi zvestobi. Ko je zapuščal zborovanje, so ga rešnično vsi spodbujali, naj ne izgubi poguma in naj se nikar ne obotavlja začeti bitke in preizkusiti njihovo zvestobo in pogum. Po tem dogodku sta se volja in nastrojenost vseh spremenili in Kurion se je ob soglasju svojih odločil, da se bo spustil v bitko, brž ko bo priložnost za to. Naslednji dan je čete privedel na isti kraj, na katerem so stale v prejšnjih dneh, in jih postavil v bojno vrsto. Tudi Atij Var se ni obotavljal in je pripeljal čete, da ne bi izpustil priložnosti za morebitno vznemirjanje nasprotnikovih vojakov ali za morebiten boj na ugodnem terenu.
34. Med obema bojnim vrstama je ležala dolina (kakor je bilo zgoraj omenjeno), ki ni bila tako široka, toda bila je težko prehodna in spuščala se je strmo. Oba poveljnika sta čakala, da bodo nasprotnikove čete skušale prečkati dolino, da bi začela bitko z boljšega položaja. Hkrati so naši na levem krilu opazili vso konjenico Publija Atija in vmes še več lahko oklepljenih pešakov, kako se spuščajo v dolino. Proti njim je Kurion poslal konjenico in dve marukinski³³ kohorti. Njihovega prvega navala sovražnikovi konjeniki niso prenesli, temveč so v galopu zbežali k svojim. Ko je konjenica zapustila lahko oklepljene pešake, s katerimi je skupaj prodirala, so jih naši obkolili in pobili. Vsa Varova bojna vrsta je pogled usmerila sem in videla, kako so njeni vojaki bežali in kako so bili posekani. Takrat je Cezarjev legat Rebil – njega je Kurion s sabo pripeljal s Sicilije, saj je vedel, da se zelo dobro spozna na vojaško večščino – rekel: »Vidiš, Kurion, sovražnik je prestrašen. Zakaj se obotavljaš in ne izrabiš trenutne priložnosti?« Kurion je vojakom rekel le eno – naj se spomnijo tega, kar so prejšnji dan zatrjevali. Ukazal je, naj mu sledijo, on pa je tekel pred vsemi. Dolina je bila tako težko prehodna, da so se prvi vzpenjali s težavo, če jih niso pri tem podpirali soborci. Atijeva vojska je bila zaradi bega in pokola svojih vojakov tako prestrašena, da ni mislila na odpor. Vojaki so menili, da jih je konjenica že vse obkolila. Zato se je vsa Varova bojna vrsta obrnila in umaknila v tabor, preden bi kakšno kopje lahko poletelo in preden bi se naši še bolj približali.
35. Na tem begu je neki Peligen Fabij, centurion najnižjega čina v Kurionovi vojski, zasledoval bežečega sovražnika in glasno poklical Vara po imenu, tako da se je zdelo, kakor da je eden izmed Varovih vojakov, ki hoče svojega poveljnika pred čim posvariti ali mu kaj reči. Brž ko se je večkrat

33 Gre za pleme Marukinov, ki je živelo ob Jadranskem morju.

poklicani Var ozrl, ustavil in vprašal, za koga gre in kaj hoče, je Fabij skušal z mečem zadeti njegovo nezaščiteno ramo in malo je manjkalo, pa bi ga ubil. Var se je nevarnosti izognil tako, da je proti zamahu dvignil ščit. Fabija so obkolili vojaki v bližini in ga ubili. Množica bežečih je v zmešnjavi zapolnila vhod in zaprla pot v tabor, tako da je tu, ne da bi bili ranjeni, umrlo več ljudi kot v bitki ali na begu. Prav tako ni manjkalo veliko, pa bi jih izgnali še iz tabora. Nekateri so, ne da bi se ustavili, tekli naprej v mesto. Toda napad na tabor so teren in okopi preprečevali, saj Kurionovi vojaki, ki so se podali v bitko, niso imeli tistih priprav, ki so potrebne za naskok na tabor. Razen Fabija ni Kurion od svojih izgubil nikogar, sovražnik pa je izgubil okrog šeststo vojakov in imel okrog tisoč ranjenih. Po Kurionovem umiku so se sovražniki, poleg tega pa tudi taki, ki so rane le hlinili, iz strahu zatekli iz tabora v mesto. Ko je Var to opazil in spoznal, kako je vojsko strah, je v taboru za videz pustil enega trobilca in nekaj šotorov ter ob tretji nočni straži v tišini odpeljal vojsko v mesto.

36. Naslednjega dne se je Kurion odločil, da bo Utiko oblegal in obdal z zidom. V mestu je bila množica ljudi, ki zaradi dolgotrajnega miru niso bili vajeni vojne, Utičani pa so bili Cezarju zaradi uslug naklonjeni. V mestni skupnosti so bili ljudje različnih slojev. Zaradi zadnjih bitk je vladal velik strah. Zato so že vsi odrpro govorili o predaji in se s Publijem Atijem pogajali, da ne bi njegova trmoglavost vseh pahnila v nesrečo. Ko so se o tem pogajali, so od kralja Jube prišli odposlanci, ki so rekli, da ta že prihaja z veliko četami, in spodbujali, naj mesto zastražijo in branijo. Te novice so opogumile prestrašene ljudi.
37. Isto je bilo sporočeno Kurionu, vendar temu nekaj časa ni mogel verjeti. Tako zelo je verjel v svoj uspeh. Tudi vesti o Cezarjevih uspehih v Hispaniji so preko slov in pisem prišle v Afriko. Vse to je Kuriona tako hrabilo, da je menil, da kralj ne bo proti njemu ničesar storil. Ko pa je od zanesljivih virov izvedel, da so kraljeve čete od Utike oddaljene manj kot petindvajset milj, je zapustil oblegovalne okope in se vrnil v Kornelijev tabor. Sem je začel znašati žito in les ter utrjevati tabor. Takoj je na Sicilijo poslal po dve legiji in preostalo konjenico. Tabor je bil za vodenje vojaških operacij nad vse primeren, saj je bil naravno utrjen in blizu morja, kar je zagotavljalo obilico vode in soli. Velik delež soli so znosili v tabor iz najbližjih solin. Zaradi bogatih gozdov in polj ni moglo manjkati lesa in žita. Tako se je Kurion ob soglasju vseh svojih pripravljal na čakanje preostalih čet in na vodenje vojne.
38. Ko je to uredil in ko so njegove načrte podprli, je od nekaterih meščanov, ki so prebegnili, slišal, da je Juba zadržala vojna s sosedi in da je tudi zaradi sporov z Leptitanci³⁴ ostal v svojem kraljestvu. Dalje da se Sabura, nje-

34 Verjetno prebivalci mesta Leptis Magna, ki leži jugovzhodno od Hadrumeta.

gov prefekt, ki ga je poslal s srednje močnimi četami, bliža Utiki. Kurion je tem ljudem slepo verjel in spremenil načrt ter se odločil začeti bitko. K tej odločitvi so zelo pripomogli njegova mladost, pogum, zadnji uspehi in vera v zmago. To ga je spodbudilo, da je naslednjo noč poslal vso konjenico k sovražnemu taboru ob reki Bagradi. Sovražnikom je načeloval Sabura, o katerem smo slišali prej, kralj pa mu je z vsemi četami sledil in se ustavil šest milj za njim. Konjeniki, ki jih je poslal Kurion, so ponoči opravili pot in napadli neprevidne in nič hudega sluteče sovražnike. Numidijci so namreč po barbarski navadi taborili vsevprek brez kakršnega koli reda. Konjeniki so jih napadli raztresene in še v spanju ter jih veliko pobili. Mnogo prestrašenih je zbežalo. Ko so to opravili, so se konjeniki vrnili h Kurionu in k njemu pripeljali ujetnike.

39. Ta je šel ob četrti nočni straži z vsemi četami iz tabora, v katerem je za zaščito pustil pet kohort. Ko je napredoval šest milj, je naletel na konjenike in izvedel za njihov napad. Ujetnike je vprašal, kdo načeluje taboru ob Bagradi. Odgovorili so, da Sabura. Ker je vneto skušal čim prej opraviti pot, je nadaljnje zasliševanje opustil in ko je zagledal najbližje bojne znake, je rekel: »Vidite, da kralja ni, da so poslani čete neznatne in da nam z nekaj konjeniki ne bi mogle biti kos? Zatorej pohitite po plen, po slavo, da bomo že lahko začeli razmišljati o vaših nagradah in o hvali, ki vam gre!« Zasluge konjenikov so bile že same po sebi velike, še posebej če primerjamo njihovo majhno število s tolikšno množico Numidijcev. Sami pa so o tem prenapihnjeno poročali, kakor ljudje radi govorijo o svojih zaslugah. Poleg tega so tudi razkazovali veliko plena in pripeljali ujete ljudi ter konjenike, tako da je bilo zaradi vsega tega videti, da z vsako uro odlagajo zmago. Tako Kurionovim upom ni manjkala niti zagnanost vojakov. Pospesil je korak in konjenikom ukazal slediti, da bi lahko napadel sovražnike, ki bi bili še od bega kar najbolj prestrašeni. Toda konjeniki, ki so jahali celo noč, niso mogli slediti, zato so drug za drugim zaostajali. A niti to ni omajalo Kurionovih upov.
40. Sabura je Jubo obvestil o nočni bitki in ta je Saburi v podporo poslal dva tisoč hispanskih in galskih konjenikov, ki jih je običajno imel okrog sebe za stražo, pa tudi tisti del pehote, ki mu je najbolj zaupal. Sam je počasneje sledil s preostalimi četami in šestdeset sloni. Ko je Sabura po naprej poslanih konjenikih posumil, da se bliža sam Kurion, je postrojil konjenico in pehoto ter jima ukazal, naj v hlinjenju strahu korakata neodločno in se umikata. Rekel je, da bo dal znak za boj, če bo treba, in da bo izdajal ukaze glede na okoliščine. Ocena trenutnega položaja je še krepila Kurionove upe in ko je ta presodil, da sovražniki bežijo, je svoje čete z višjih položajev odpeljal na polje.
41. Ko je s teh položajev že dlje napredoval, je vojsko ustavil, saj je imela za sabo že šestnajst milj. Sabura pa je dal svojim znak za boj, razporedil je

bojno vrsto in začel obhajati enote ter jih spodbujati. Toda pehoto je ohranil na določeni razdalji in jo uporabil samo za videz, konjenico je poslal v nasprotnikovo bojno vrsto. Kurion se ni obiral – svoje je spodbudil, naj vse upe položijo v svoj pogum. Nikakor pa vojakom, čeprav utrujenim, nista manjkala bojna vnema in pogum, prav tako tudi konjenikom ne, čeprav jih je ostalo le malo in so bili zaradi naporov izčrpani. Bilo jih je dvesto, drugi so zaostali na poti. Kjer koli so napadli del sovražnikove vojske, so ga prisilili k umiku, vendar ga med umikanjem niso mogli zasledovati predaleč, saj konjev ni bilo več moč prehudo gnati. Sovražnikova konjenica je začela z obeh kril obkoljevati našo bojno vrsto in jo teptati od zadaj. Ko so se naše kohorte pognale iz bojne vrste naprej, so nepoškodovani Numidijci hitro ubežali našemu napadu, ko pa so se naši znova vračali v svoje vrste, so jih oni obkolili in odrezali. Tako se ni zdelo varno niti ohranjati položaj in formacijo niti jurišati naprej in se spustiti v boj. Sovražne čete so se zaradi okrepitev, ki jih je pošiljal kralj, stalno množile. Našim so začele sile od utrujenosti pešati, hkrati pa ranjeni niso mogli zapustiti bojne vrste in se umakniti na varno, saj je sovražna konjenica obkoljevala vso bojno vrsto in jo držala v primežu. Ranjeni so obupali nad svojo rešitvijo, tako da so, kakor so ljudje navajeni v zadnjih trenutkih svojega življenja, bodisi pomilovali svojo smrt bodisi so staršem zaupali tovariše, če bi slednje sreča morda le rešila iz te nevarnosti. Vse sta prevečala strah in žalost.

42. Brž ko je Kurion ugotovil, da zaradi vsesplošne panike nihče ne sliši njegovih spodbud in prošenj, je presodil, da v tem nesrečnem položaju vendarle obstaja še eno upanje na rešitev, tako da je ukazal z vsemi silami zavzeti bližnje gričevje in tja prenesti legijske znake. Tudi to gričevje je že zasedla konjenica, ki jo je poslal Sabura. Ko so naši prišli tja, so resnično povsem obupali, nekaj jih je bilo pobitih na begu, nekaj se jih je zgrudilo nepoškodovanih. Konjeniški prefekt je Kuriona, ki ga je stražil z nekaj konjeniki, spodbudil, naj zbeži in se skuša rešiti ter poda v tabor. Obljubil mu je, da ga ne bo zapustil. A Kurion je zatrdil, da ob izgubljeni vojski, ki mu jo je zaupal Cezar, nikoli ne bi več mogel stopiti njemu pred oči. Tako je padel v bitki. Iz nje se je vrnilo zelo malo konjenikov. Tisti, ki so se ustavili ob zaščitnici, da bi si njihovi konji odpočili, kakor je bilo omenjeno zgoraj, so se brez izgub odpravili v tabor, potem ko so od daleč opazili, da beži celotna vojska. Pehotni vojaki so bili vsi do zadnjega pobiti.
43. Ko je kvestor Marcij Ruf, ki ga je Kurion pustil v taboru, ugotovil, kaj se je zgodilo, je spodbudil vojake, naj ne izgubijo poguma. Ti so prosili in rotili, naj jih z ladjami prepelje nazaj na Sicilijo. Ruf je to obljubil in ukazal poveljnikom ladij, da do večera spravijo vse ladje na obalo. Vse pa je zajela takšna panika, da so eni govorili, da se Jubove čete že bližajo, drugi, da je Var z legijami že čisto blizu in da že vidijo oblak prahu prihajajoče

vojske – nič od tega se ni zgodilo – tretji pa so domnevali, da bo sovražno ladjevje hitro prijadralo sem. Ker so bili vsi prestrašeni, se je vsakdo brigal le zase. Posadke ladij so hitele z odhodom. Beg vojaških kapitanov je za sabo pognal še kapitane tovornih ladij. Le malo ladij se je zglasilo k dolžnosti in ukazom. Po polni obali je potekala takšna borba, kdo se bo iz velike množice prej povzpел na krov, da so se nekatere ladje pod težo vojakov potopile, pri drugih pa so se posadke iz strahu obotavljale ladje zapeljati bližje.

44. To je povzročilo, da so maloštevilne vojake in družinske očete, ki so vzbudili naklonjenost ali usmiljenje ali pa so lahko priplavali do ladij, sprejeli na krov in pripeljali na Sicilijo. Ostale čete so ponoči k Varu poslale centurione kot odposlance in se mu predale. Ko je Juba naslednjega dne zagledal te kohorte pred mestom, je naznanil, da so njegov plen. Velik del teh vojakov je dal usmrtiti, nekaj izbranih je poslal v svoje kraljestvo. Takrat je Var potožil, da je Juba prelomil besedo, ni pa si upal nasprotovati. Kralj je na konju vstopil v mesto, pri čemer mu je sledilo več senatorjev, med njimi tudi Servij Sulpicij in Licinij Damasip. V nekaj dneh je uredil, da so v Utiki naredili, kar je hotel, in podelil ukaze. Še nekaj dni pozneje se je z vsemi četami vrnil v kraljestvo.

Yoshinaka Jošt Gerl
Celje
jostgerl@yahoo.co.uk